



ПРАВААБАРОНЦЫ ЗА СВАБОДНЫЯ ВЫБАРЫ

Выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Аналітычная справаздача аб назіранні за фарміраваннем тэрытарыяльных выбарчых камісій

Назіранне за выбарамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ажыццяўляецца РППА “Беларускі Хельсінкскі камітэт” і ПЦ “Вясна” ў рамках кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары”.

Агульныя высновы

24 чэрвеня 2020 г. скончылася фарміраванне участковых выбарчых камісій (УВК), якія з’яўляюцца важным элементам выбарчага працэсу і непасрэдна ажыццяўляюць арганізацыю галасавання і падлік галасоў. Усяго было створана 5 723 УВК, у іх склад увайшло 63 347 чалавек;

у сувязі з эпідэміяй COVID 19 пагоршыліся ўмовы для назірання за фармаваннем УВК, паколькі адпаведная Пастанова ЦВК (ці пастанова ЦВК № 13 ад 8 мая 2020 г.) не прадугледзела магчымасць прысутнічаць на паяджэннях па ўтварэнню УВК прадстаўнікоў грамадскіх аб’яднанняў, назіральнікі ад якіх акрэдытваныя ў ЦВК, як гэта было на папярэдніх выбарах. Тым не менш, у большасці выпадкаў прадстаўнікі кампаніі мелі магчымасць прысутнічаць на пасяджэннях (78%), некаторым назіральнікам адмовілі ў такой магчымасці без аб’ектыўнага абгрунтавання;

у палове выпадкаў, калі пасяджэнні органаў па фармаванні УВК праходзілі анлайн, прадстаўнікі кампаніі мелі цяжкасці ў назіранні праз кепскую якасць трансляцый, ці наогул не мелі такой магчымасці з-за адсутнасці трансляцыі ці яе перапыненнямі з немагчымасцю далейшага аднаўлення. У 5% замест анлайн-трансляцыі выстаўляўся відэазапіс паседжання, з якіх толькі 20% назіральнікаў адзначылі ягоную добрую якасць;

з 42 пасяджэнняў па фармаванні УВК, на якіх ажыццяўляўся маніторынг, на 61% пасяджэнняў запрашаліся прадстаўнікі суб’ектаў, якія вылучылі сваіх прадстаўнікоў у склад камісій, а таксама СМІ. У 45% вылучаныя кандыдатуры не абмяркоўваліся на пасяджэннях, а ў 35% было прапанавана галасаваць за ўвесь спіс. У камісіях, дзе колькасць вылучаных перавышала колькасць месцаў абмеркавання насіла фармальны характар, а ў выніку рэйтынгава галасавання ў камісіі традыцыйна не траплялі прадстаўнікі, вылучаныя апазіцыйнымі партыямі ці іншымі незалежнымі грамадскімі арганізацыямі;

у большасці выпадкаў назіральнікі адзначаюць “вытворчы прынцып” фарміравання выбарчых камісій, калі сябры камісіі прадстаўляюць адзін і той жа працоўны калектыў Склад УВК паводле назіральнікаў кампаніі не выявіў значных зменаў з моманту правядзення папярэдніх выбарчых кампаній;

пры фарміраванні УВК быў відавочны дыскрымінацыйны падыход выканкамаў да прадстаўнікоў апазіцыйных партый: з 545 вылучаных у склад УВК увайшлі толькі 6 чалавек (1,1 % ад вылучаных), у той час як з 3844 чалавек вылучаных праўрадавымі партыямі, у склад УВК увайшлі 3717 чалавек (96,7 % ад вылучаных);

ва УВК уключаны амаль усе прадстаўнікі, вылучаныя пяццю праўладнымі арганізацыямі - БРСМ, “Белая Русь”, Саюз жанчын, Саюз ветэранаў, Беларускі фонд міру і прафсаюзаў ФПБ (96,9% ад вылучаных);

агульная колькасць прадстаўнікоў апазіцыйных партый ва УВК склала 6 чалавек, альбо 0,009% ад агульнага складу членаў УВК, што ў пяць разоў меней чым на папярэдніх прэзідэнцкіх выбарах 2015 г.;

адсутнасць у выбарчым заканадаўстве гарантый уключэння ў склад выбарчых камісій прадстаўнікоў, вылучаных усімі палітычнымі суб’ектамі, якія прымаюць удзел у выбарах, як і раней, робяць магчымым адвольны і дыскрымінацыйны падыход у дачыненні да апазіцыйных партый і рухаў.

ПРАВОВАЯ БАЗА

У адпаведнасці з арт. 27 Выбарчага кодэкса, падрыхтоўку і правядзенне выбараў Прэзідэнта разам з тэрытарыяльнымі выбарчымі камісіямі (ТВК), забяспечваюць участковыя камісіі па выбарах Прэзідэнта (УВК).

Участковыя камісіі па выбарах Прэзідэнта утвараюцца раённымі, гарадскімі выканаўчымі камітэтамі, а ў гарадах з раённым дзяленнем - мясцовымі адміністрацыямі ў складзе 5-19 членаў камісіі не пазней чым за 45 дзён да выбараў. У неабходных выпадках склад участковай камісіі можа быць павялічаны або паменшаны.

Органы, якія ўтвараюць камісію, як правіла, не менш адной траціны яе складу фарміруюць з прадстаўнікоў палітычных партый і іншых грамадскіх аб’яднанняў. Гэта палажэнне не прымяняецца пры фарміраванні ўчастковых камісій, што ўтвараюцца ў медыцынскіх стацыянарах, а таксама за межамі Рэспублікі Беларусь. У склад камісій не могуць уваходзіць судзі, пракуроры, кіраўнікі мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў. Дзяржаўныя служачыя не могуць складаць больш за адну траціну складу камісіі. Апошняя забарона не прымяняецца пры ўтварэнні ўчастковых камісій за межамі Рэспублікі Беларусь.

За межамі Рэспублікі Беларусь пры правядзенні выбараў Прэзідэнта ўчастковыя камісіі ўтвараюцца кіраўнікамі дыпламатычных прадстаўніцтваў (консульскіх устаноў) Рэспублікі Беларусь, якія дзейнічаюць на тэрыторыі адпаведных замежных дзяржаў.

Парадак вылучэння прадстаўнікоў і працэс прыняцця рашэння аб стварэнні камісіі замацаваны ВК и пастановай ЦВК ад 8 мая 2020 г. № 13 (у рэдакцыі пастановы ЦВК ад 2020/05/15 № 24) «Аб

тлумачэнні прымянення палажэнняў Выбарчага кодэкса Рэспублікі Беларусь аб парадку ўтварэння камісій па выбарах прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у 2020 годзе»¹.

Рашэнне органаў, якія ўтварылі камісію, можа быць абскарджана ў трохдзённы тэрмін з дня яго прыняцця ў раённы, гарадскі суд суб'ектамі, якія вылучылі сваіх прадстаўнікоў у склад камісіі. Скарга павінна быць падпісана адпаведна кіраўніком палітычнай партыі, іншага грамадскага аб'яднання, кіраўніком іншай арганізацыі ці іх структурнага падраздзялення, грамадзянамі, якія вылучылі прадстаўніка ў склад камісіі шляхам падачы заявы. Суд разглядае скаргу ў трохдзённы тэрмін, яго рашэнне з'яўляецца канчатковым.

УВК забяспечвае выкананне патрабаванняў Выбарчага кодэксу (ВК) і іншых актаў заканадаўства Рэспублікі Беларусь аб выбарах на тэрыторыі ўчастка для галасавання; забяспечвае падрыхтоўку памяшкання для галасавання, скрыняў для галасавання і іншага абсталявання; арганізуе галасаванне ў дзень выбараў, забяспечвае магчымасць датэрміновага галасавання, а таксама захаванасць бюлетэняў. УВК разглядае заявы і скаргі па пытаннях падрыхтоўкі выбараў, арганізацыі галасавання, падліку галасоў і прымае па іх рашэнні.

На этапе агітацыі УВК накіроўвае выбаршчыкам інфармацыю пра кандыдатаў у Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь, прадстаўленую ЦВК; кантралюе на тэрыторыі ўчастка для галасавання захаванне правілаў размяшчэння агітацыйных матэрыялаў.

У дзень галасавання УВК праводзіць падлік галасоў і ўстанаўлівае вынікі галасавання па ўчастку.

Паўнамоцтвы ўчастковых камісій па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, спыняюцца пасля завяршэння на тэрыторыі ўчастка для галасавання выбараў

ВЫЛУЧЭННЕ ПРАДСТАЎНІКОЎ ВА УВК

УВК складаюцца з прадстаўнікоў палітычных партый, іншых грамадскіх аб'яднанняў, працоўных калектываў, а таксама прадстаўнікоў грамадзян, якія вылучаныя ў склад камісій шляхам збору подпісаў. Па дадзеных ЦВК2, у склад 5723 УВК, якіх у параўнанні з выбарамі Прэзідэнта 2001 года стала на 1000 менш, усімі суб'ектамі вылучана 70 200 прадстаўнікоў.

Вылучэнне прадстаўнікоў партый ды іншых грамадскіх аб'яднанняў адбываецца ў наступным парадку: кіруючы орган абласной арганізацыйнай структуры палітычнай партыі, іншага грамадскага аб'яднання, можа вылучаць свайго прадстаўніка ва ўчастковыя камісіі, якія ўтвараюцца на тэрыторыі адпаведнай вобласці; кіруючы орган Мінскай гарадской арганізацыйнай структуры палітычнай партыі, іншага грамадскага аб'яднання - ва ўчастковыя камісіі, якія ўтвараюцца на тэрыторыі горада Мінска; кіруючы орган раённай, гарадской, раённай у горадзе арганізацыйнай структуры палітычнай партыі, іншага грамадскага аб'яднання - ва ўчастковыя камісіі, якія ўтвараюцца на тэрыторыі адпаведнага раёна, горада, раёна ў горадзе; сход першаснай арганізацыі палітычнай партыі, іншага грамадскага аб'яднання можа вылучыць прадстаўніка ва ўчастковую камісію ўчастку для галасавання, на тэрыторыі якога размешчана першасная арганізацыя.

¹ <http://rec.gov.by/sites/default/files/pdf/2020/post13.pdf>

² <http://rec.gov.by/sites/default/files/pdf/2020/stat13.pdf>

З 15 зарэгістраваных у краіне палітычных партый 4389 (6,3% ад вылучаных) сваіх прадстаўнікоў у склад УВК вылучылі 11, у тым ліку 3 апазіцыйныя: Аб'яднаная грамадзянская партыя вылучыла 212 прадстаўнікоў, Партыя БНФ – 109, Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Грамада) – 224. Традыцыйна актыўная на ўсіх папярэдніх выбарчых кампаніях Беларуская партыя левых «Справядлівы свет» адмовілася³ ад удзелу ў выбарах. Таксама ад удзелу ў выбарах адмовілася Беларуская партыя "Зялёныя"⁴. У заявах партыйных органаў у прыватнасці адзначаўся той факт, што правядзенне выбараў у перыяд пандэміі COVID-19 - гэта безадказнае рашэнне, якое ставіць пад пагрозу жыццё людзей.

Як і раней, працэс вылучэння прадстаўнікоў апазіцыйных партый і іншых грамадскіх арганізацый ўскладняецца тым, што ў адпаведнасці з ВК, правам вылучэння сваіх прадстаўнікоў валодаюць толькі кіруючыя органы абласных, Мінскіх гарадскіх, раённых, гарадскіх (у гарадах абласнога падпарадкавання), раённых у гарадах арганізацыйных структур палітычных партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў. За перыяд з 2003 г. шматлікія арганізацыйныя структуры палітычных партый былі ліквідаваныя ў сувязі з рэгістрацыяй у памяшканнях жылога фонду.

Нягледзячы на тое, апазіцыйныя партыі вылучылі ў УВК 545 прадстаўнікоў - амаль на 60 больш, чым на выбарах Прэзідэнта 2015 года.

Праўладныя партыі вылучылі 3 844 прадстаўнікі, напрыклад: аднаго – Беларуская патрыятычная партыя; Беларуская аграрная партыя вылучыла 576 чалавек, з якіх 572 – ў Мінску; больш за ўсіх вылучыла Рэспубліканская партыя працы і справядлівасці – 1 294 чалавека.

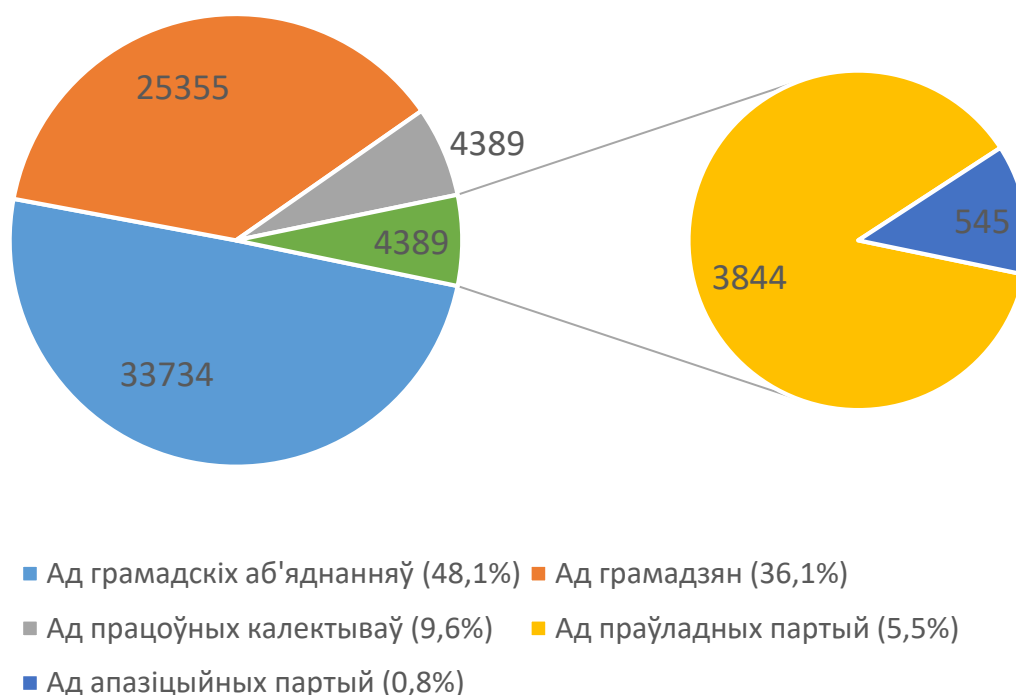
Большасць 33 734 – 48,1% прэтэндэнтаў у сябры УВК склалі вылучэнцы грамадскіх аб'яднанняў і прафсаюзаў. Колькасць вылучаных у камісіі прадстаўнікоў грамадскіх аб'яднанняў вырасла ў параўнанні з папярэднімі прэзідэнцкімі выбарамі на 6%, аднак гэта не сведчыць аб росце ўплыву грамадскасці на выбарчыя працэсы: большасць вылучэнцаў склалі прадстаўнікі 6 праўрадавых арганізацый - РГА "Белая Русь", РГА "Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі», прафсаюзаў, якія ўваходзяць у Федэрацыю прафсаюзаў Беларусі, РГА «Беларускі саюз жанчын», Беларускае грамадскае аб'яднанне ветэранаў і ГА Беларускі фонд міру, якія вылучылі 29 796 прадстаўнікоў - 88,3% ад прадстаўнікоў грамадскіх аб'яднанняў і 42,4% ад усіх прэтэндэнтаў на месцы ў камісіях. Сярод “іншых грамадскіх аб'яднанняў” большасць таксама – прадстаўнікі праўладных ГА: «Беларускі саюз ветэранаў вайны ў Афганістане”, РГА «Беларускае таварыства Чырвонага Крыжа», ГА «Беларускі саюз афіцэраў».

З апазіцыйных ГА, сваіх прадстаўнікоў вылучыла ГА БНФ “Адраджэнне” (85 чалавек) і ГА “Тавары праўду” (112 чалавек).

³ <http://spravmir.org/2020/05/10/statement-elections2020/>

⁴ <https://www.facebook.com/belarusiangreens/posts/2595529590712782>

КОЛЬКАСЦЬ ВЫЛУЧАНЫХ ПРАДСТАЎНІКОЎ



Сход працоўнага калектыву арганізацыі, калектыва структурнага падраздзялення арганізацыі, якія налічваюць не менш 10 працуючых, вылучае прадстаўніка ва ўчастковыя камісіі, якія ўтвараюцца ў раёне, горадзе, раёне ў горадзе, на тэрыторыі якога размешчана арганізацыя, структурнае падраздзяленне;

Працоўныя калектывы вылучылі 6722 прадстаўнікі – 9,6% ад вылучаных.

Група выбаршчыкаў у колькасці не менш за 10 чалавек мае права вылучыць прадстаўніка ва ўчастковую камісію ўчастку для галасавання, на тэрыторыі якога яны пражываюць. Прадстаўніка ў склад участковай камісіі за межамі Беларусі мае права вылучыць група выбаршчыкаў у колькасці не менш як тры чалавекі, пражыванне якіх на тэрыторыі замежнай дзяржавы пацверджана на момант вылучэння прадстаўніка.

Грамадзяне вылучылі 35 355 чалавек – 36,1% ад вылучаных прадстаўнікоў. Адметнасцю сёлетняй выбарчай кампаніі стала вылучэнне назіральнікаў грамадзянскай ініцыятывай "Сумленныя людзі", аб стварэнні якой 9 чэрвеня заявіў вылучаны кандыдатам у Прэзідэнты В.Бабарыка. На платформе ініцыятывы заяўлена⁵ аб 2 042 вылучаных прадстаўнікоў у 1164 ўчастковыя камісіі.

⁵ <https://honestpeople.by/dashboard>

ПАСЯДЖЭННІ ОРГАНАЎ ПА ЎТВАРЭННІ УВК

Пасяджэнні раённых, гарадскіх (гарадоў абласнога падпарадкавання) выканаўчых камітэтаў, мясцовых адміністрацый адбыліся ў адпаведнасці з Каляндарным планам не пазней за 24 чэрвеня 2020 г.

Адметнасцю сёлетняй кампаніі стала яе правядзенне ва ўмовах пандэміі каранавіруса, што паўплывала на парадак правядзення паседжанняў органаў, якія фармавалі УВК.

Так, Пастанова ЦВК № 13 (з улікам зменаў) прадугледзела магчымасць правядзення пасяджэнняў па ўтварэнні УВК альбо з анлайн-трансляцыяй у інтэрнэце (без запрашэння прадстаўнікоў суб'ектаў, якія вылучалі сваіх прадстаўнікоў у склад камісій і СМІ), ці з наступным выкладаннем поўнага відэазапісу паседжання, альбо з запрашэннем на пасяджэнні без анлайн трансляцыі і запісу. Такім чынам паседжанні органаў, якія фармавалі УВК маглі адбывацца ў трох рэжымах.

Рэжым правядзення пасяджэнняў органаў па фармаванні УВК



Прадстаўнікі кампаніі назіралі за працэсам фармавання УВК на 42 паседжаннях райвыканкамаў і раённых адміністрацый у раёнах гарадоў.

Большасць паседжанняў органаў па фармаванні УВК адбывалася, як і раней, з запрашэннем прадстаўнікоў суб'ектаў, якія вылучылі сваіх прадстаўнікоў у склад выбарчых камісій і СМІ – 61 % пасяджэнняў.

У 34,1% выпадках паседжанні адбываліся без запрашэння прадстаўнікоў суб'ектаў, якія вылучалі прадстаўнікоў камісій і СМІ, але з анлайн-трансляцыяй паседжанняў і толькі ў 5%

выпадкаў паседжанні адбываліся без запрашэнняў прадстаўнікоў суб'ектаў, якія вылучалі прадстаўнікоў ва УВК і без анлайн-трансляцыі, але з наступным выкладаннем відэазапісу паседжання.

У большасці выпадкаў назіральнікі кампаніі адзначаюць, што ўсе суб'екты, якія вылучалі сваіх прадстаўнікоў у склад выбарчых камісій мелі магчымасць прадставіць дакументы аб вылучэнні ў склад выбарчых камісій, а органы, якія іх фармавалі прымалі гэтыя дакументы да разгляду.

Таксама назіральнікі адзначаюць, што ў большасці выпадкаў яны загадзя былі ўведомлены аб часе і месцы правядзення паседжання, ці аб платформе, на якой планавалася размяшчэнне анлайн-трансляцыі ці відэазапісу паседжання.

Пастанова ЦВК № 13 рэгулюе парадак правядзення паседжанняў пры фармаванні УВК, згодна з п.9 якой перад прыняццем рашэння аб утварэнні камісіі на паседжанні органа (органаў), якія ўтвараюць камісіі, на абмеркаванне выносіцца пытанне аб дзелавых ці асабістых якасцях асоб, якія вылучаныя ў склад камісіі, акрамя кожнага прэтэндэнта ў склад камісіі перавышае прадугледжаную колькасць сябраў камісіі, заслухоўваецца інфармацыя па кожнай кандыдатуры і праводзіцца персанальнае галасаванне.

Што тычыцца самога галасавання і абмеркавання вылучаных прэтэндэнтаў назіральнікі кампаніі адзначаюць, што падыходы райвыканкамаў залежылі ад колькасці вылучаных у тую ці іншую выбарчую камісію. Калі камісіі фармаваліся на безальтэрнатыўнай аснове, як правіла, характарыстыкі вылучэнцам не даваліся, альбо даваліся агулам усім вылучаным, галасаванне адбывалася адразу за ўвесь спіс. Калі ж колькасць вылучаных перавышала колькасць месцаў ва УВК вылучаным кандыдатам даваліся характарыстыкі і адбывалася рэйтынгавае галасаванне. Прычым часта, калі колькасць падазеных заявак упісвалася ў максімальна магчымую колькасць сябраў УВК (ад 5 да 19 чалавек) старшыні райвыканкамаў прапаноўвалі меншы склад камісіі, зацвярджалі яго галасаваннем, а затым шляхам рэйтынгава галасавання адбываўся адсеў лішніх вылучэнцаў. Лішнімі вылучэнцамі, як правіла, былі прадстаўнікі апазіцыйных партый, а таксама вылучэнцы ад грамадзян, якія раней не прымалі ўдзел у працы выбарчых камісій.

У 45 % выпадкаў абмеркавання вылучаных асобаў не адбывалася, у 35 % выпадкаў было прапанавана прагаласаваць за загадзя вызначаным спісе прэтэндэнтаў без абмеркавання іншых кандыдатур.

Традыцыйна, перавага аддавалася асобам, якія ўжо раней мелі досвед працы ў выбарчых камісіях, станоўча характэрызаваліся па месцы працы, а таксама былі вылучаныя такімі грамадскімі аб'яднаннямі, як БРСМ, ФПБ, Белая Русь ці Саюз жанчын.

Паколькі ніякіх сфармуляваных у заканадаўстве крытэрыяў няма, у якасці характэрыстык асабістых і дзелавых якасцяў называліся самыя розныя аспекты, часам і відавочна абсурдныя: сваечасовая аплата камунальных паслуг ці вядзенне здаровага ладу жыцця (агучваліся на паседжанні па фармаванні УВК у Адміністрацыі Фрунзенскага р-на г. Мінска). У шматкіх выпадках прадстаўнікі органаў, якія фарміравалі УВК наогул ніяк не тлумачылі свой выбар, матывуючы гэта тым, што не абавязаныя гэта рабіць.

Большасць назіральнікаў адзначаюць традыцыйны "вытворчы" прынцып фармавання УВК (калі ў камісію ўключаныя працаўнікі аднаго прадпрыемства) і тое, што склад камісій фактычна не змяніўся ў параўнанні з папярэднімі парламенцкімі выбарамі 2019 г.

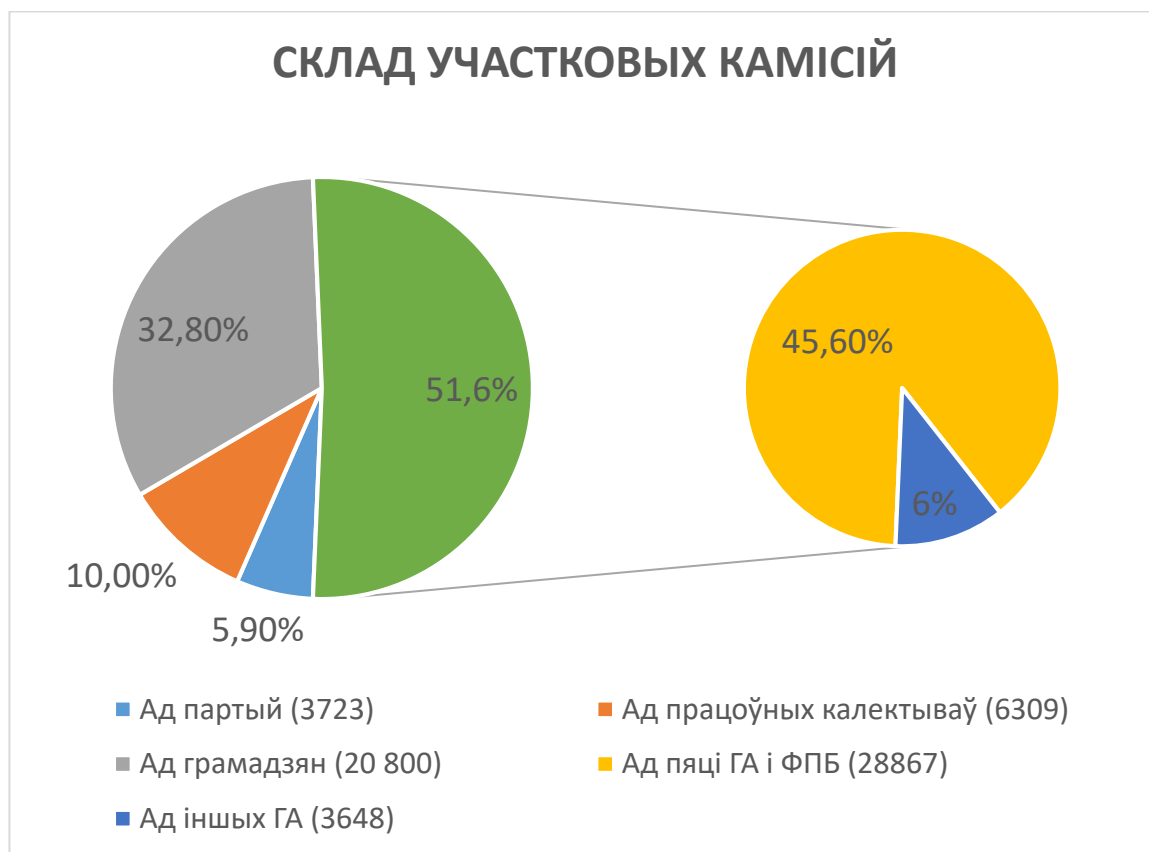
Асноўнай праблемай пры фармаванні УВК, як і раней, застаецца адсутнасць гарантый ва ўключэнні ў склад выбарчых камісій для ўсіх суб'ектаў, якія прымаюць удзел у выбарах. У выніку пры фармаванні камісій назіраюцца селектыўныя і дыскрымінацыйныя падыходы да вылучэння ў залежнасці ад іх прыналежнасці да той ці іншай палітычнай партыі, грамадскага аб'яднання і г.д.

СКЛАД СТОРАНАХ КАМІСІЙ

Па дадзеных ЦВК⁶, у склад 5 723 участкавых камісій увайшлі 63 347 членаў.

У складзе камісій 3,9% - дзяржаўныя служачыя. Прадстаўніцтва жанчын - 72,5% ад агульнай колькасці сябраў УВК.

У камісіі трапілі 20 800 прадстаўнікоў грамадзян, якія былі вылучаны шляхам падачы заяў (32,8% ад складу камісій), і 9 554 прадстаўнікі працоўных калектываў (14,2% складу камісій).

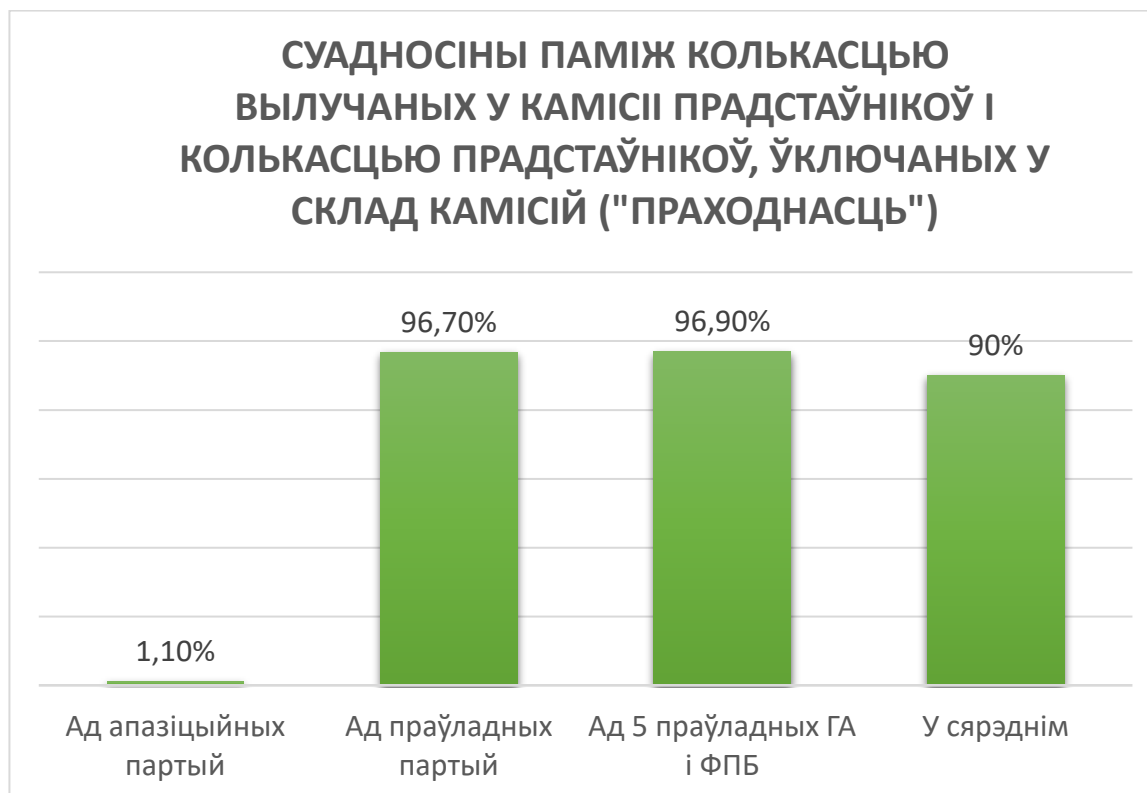


У камісіі увайшлі 3 723 прадстаўнікі палітычных партый (5,9% ад агульнай колькасці). З ліку 545 прэтэндэнтаў ад апазіцыйных партый у склад УВК увайшлі 6 прадстаўнікоў - па тры ад Партыі БНФ і БСДП (Грамада) – 1,1% ад вылучаных; у параўнанні з папярэднімі прэзідэнцкімі выбарамі, колькасць прадстаўнікоў апазіцыйных партый у УВК зменшылася ў 5 разоў, паказчык

“праходнасці”⁶ таксама знізіўся амаль у пяць разоў. Ад іншых палітычных партый у склад камісій уключаны 3 717 чалавек (96,7% ад вылучаных).

Большую частку членаў камісіі склалі прадстаўнікі грамадскіх аб'яднанняў – 33 734 чалавекі, ці 48,1% ад агульнай колькасці абраных сябраў УВК. З іх 28 867 чалавек прадстаўляюць пяць праўладных грамадскіх аб'яднанняў і прафсаюзы праўладнай ФПБ. Доля прадстаўнікоў пяці праўладных грамадскіх аб'яднанняў і прафсаюзаў, якія ўвайшлі ва УВК, склала 96,9% ад вылучаных кандыдатур.

Прадстаўнікі апазіцыйных ГА ў склад камісій не трапілі.



Таксама не трапілі ў склад УВК амаль усе ўдзельнікі ініцыятывы “Сумленыя людзі”.

Варта адзначыць, што ўсе камісіі сфарміраваны далёка не ў максімальна магчымым колькасным складзе: ў сярэднем па краіне - 11 чалавек на 1 камісію. Закон не забараняў выканкамам і адміністрацыям раёнаў ўключыць у камісіі ўсіх, хто адпавядаў патрабаванням, якія вызначаны ВК, і прадставіў неабходныя дакументы па вылучэнню ў склад камісіі. Такім чынам, можна зрабіць выснову, што ўладамі рабіліся ўсе захады, каб не дапусціць уключэнне ў склад УВК прадстаўнікоў апазіцыі і незалежных вылучэнцаў і сфарміраваць УВК з правяраных людзей.

Адсутнасць вызначаных у законе гарантый уключэння ў камісіі прадстаўнікоў зарэгістраваных партый прывяла да таго, што толькі ў шасці з 5 723 УВК ёсць прадстаўнікі палітычнай апазіцыі, яны складаюць 0,009% ад агульнай колькасці членаў УВК; такое палажэнне вызначае нізкі

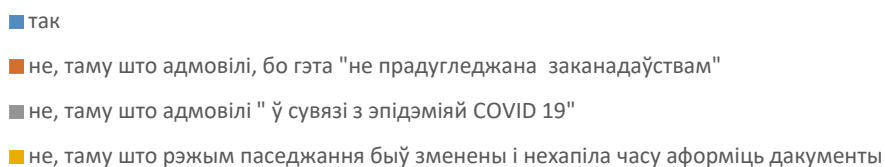
⁶ Суадносінны паміж колькасцю прадстаўнікоў суб'ектаў, вылучаных у склад камісій і колькасцю прадстаўнікоў, якія ўключаны ў камісіі.

ўзровень даверу да дзейнасці названых камісій з боку розных палітычных і грамадскіх інстытутаў.

УМОВЫ НАЗІРАННЯ ЗА ПРАЦЭСАМ ФАРМАІРАВАННЯ УВК

У пастанове ЦВК № 13 не было ўказана на магчымасць прысутнасці прадстаўнікоў іншых грамадскіх аб'яднанняў і працэдуры іх накіравання на пасяджэнні, якія адбываліся ў рэальным, а не анлайн рэжыме. Трэба адзначыць, што падчас правядзення папярэдніх выбараў, у тым ліку на выбарах дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў 2019 года, пастановы ЦВК прадугледжвалі права прысутнічаць на пасяджэннях органаў, што ўтвараюць выбарчыя камісіі, прадстаўнікоў грамадскіх аб'яднанняў, назіральнікі ад якіх акрэдытаваныя ў ЦВК. Для гэтага ў органы, якія ўтваралі камісіі, трэба было прадставіць ліст аб накіраванні прадстаўніка на бланку грамадскага аб'яднання за подпісам ягонага кіраўніка.

ЦІ МАГЛІ ВЫ ПРЫСУТНІЧАЦЬ НА ПАСЕДЖАННІ ПА ФАРМАІРАВАННІ УВК У ЯКАСЦІ НАЗІРАЛЬНІКА.

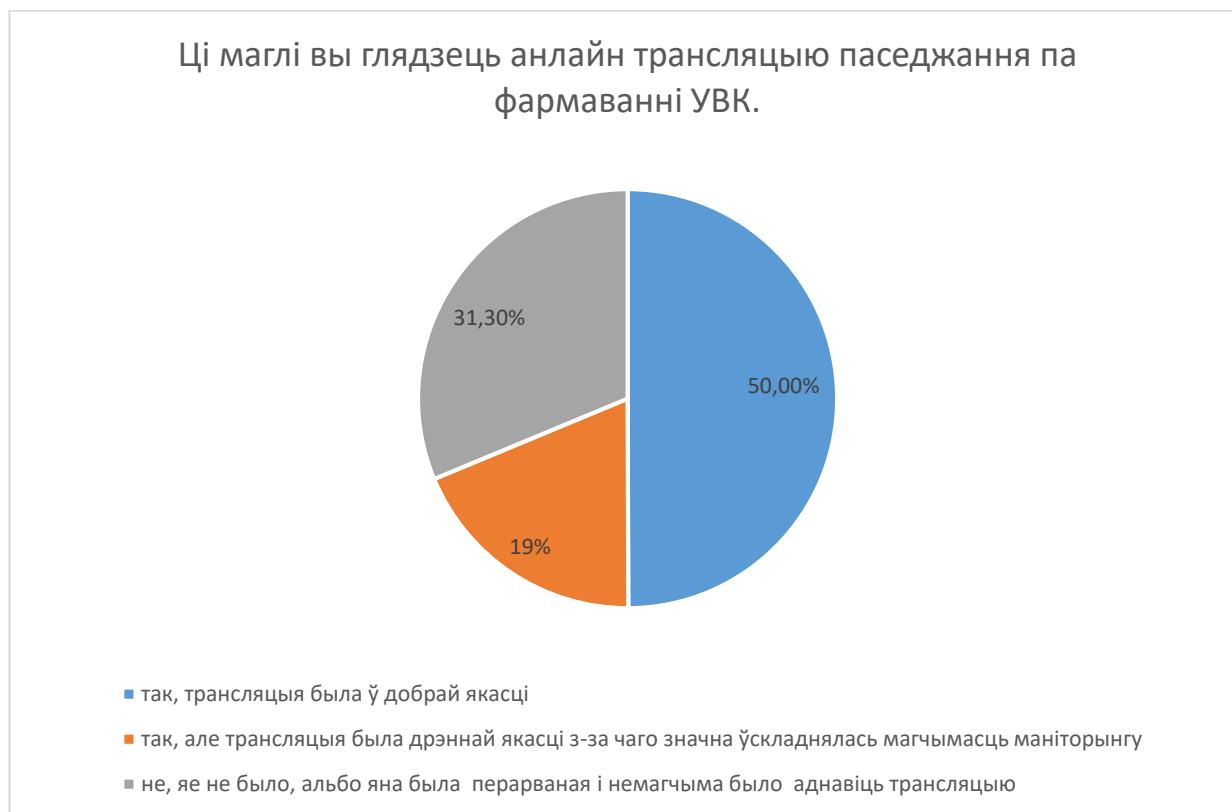


Аднак на практыцы ўсё ж большасць прадстаўнікоў кампаніі змаглі прысутнічаць на паседжаннях, органаў якія фармавалі УВК у выпадку іх правядзення з запрашэннем прадстаўнікоў суб'ектаў, якія вылучалі сваіх прадстаўнікоў у склад УВК.

Адмоўлена ў прысутнасці на паседжанні было адзначана ў пяці выпадках. Так, прадстаўніка кампаніі "Праваабаронцы за свабодныя выбары" Алега Мацкевіча ў г. Барысаве не дапусцілі да назірання за пасяджэннем Барысаўскага райвыканкама па фармаванні УВК. Прадстаўніца райвыканкама заявіла, што магчымасць ягонай прысутнасці на паседжанні не прадугледжана Выбарчым кодэксам. Прадстаўніцу кампаніі ў г. Віцебску Ірыну Трацякову не дапусцілі на паседжанне Адміністрацыі Першамайскага р-на г. Віцебска. Начальніца аддзела арганізацыйна-

кадравой работы Таццяна Лазуркіна заявіла, што права прысутнічаць на паседжанні пры фармаванні УВК не прадугледжана арт. 35 ВК.

У г. Салігорску на адмысловым банеры на сайце райвыканкама была размешчаная абвестка што ўсе, хто хоча прысутнічаць на паседжанні райвыканкама па фармаванні УВК 24 чэрвеня павінны пазваніць па ўказаных нумарах тэлефона 23 чэрвеня да 13.00. У выніку шмат жадаючых прысутнічаць на паседжанні і не ўведаміўшыя загадзя райвыканкам аб сваіх намерах не былі дапушчаныя на паседжанне.

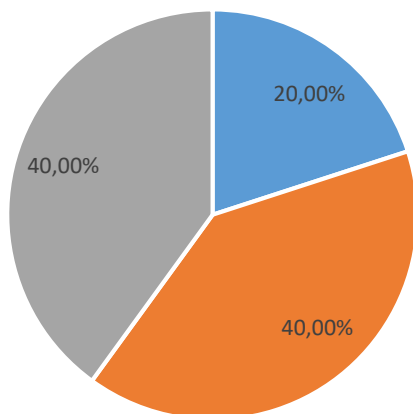


Пры правядзенні маніторынгу паседжанняў па фармаванні УВК, якія трансляваліся анлайн большасць назіральнікаў кампаніі адзначылі, што мелі магчымасць ажыццяўляць назіранне і якасць трансляцыі была добраай (50%), аднак у 19 % выпадкаў трансляцыя была дрэннай якасці, што значна ўскладняла правядзенне маніторынгу (кепскі гук, не супадзенне гука і карцінкі, паўзы ў трансляцыі і г.д.). У 31,3 % выпадкаў назіральнікі не маглі назіраць за фармаваннем УВК з-за адсутнасці трансляцыі ці ў сувязі з тым, што яна перарвалася і немагчыма было аднавіць трансляцыю.

Так, пры правядзенні паседжання па фармаванні УВК Гродзенскім райвыканкамам трансляцыя паседжання перыядычна падвісала і правесці паўнаўтарасны маніторынг было не магчыма.

Такім чынам у палове выпадкаў назірання праз трансляцыю паседжанняў па фармаванні УВК назіральнікі кампаніі мелі цяжкасці з ажыццяўленнем маніторынгу за гэтым этапам выбарчай кампаніі ці наогул не маглі яго правесці.

Ці была магчымасць азнаёміцца з поўнай версіяй запісу відэа-трансляцыі пасяджэння УВК, калі анлайн-трансляцыі не было.



- так, запіс быў у добрай якасці
- так, але запіс быў у кепкай якасці, што значна ўскладняла магчымасць правядзення маніторынгу, ці запіс быў не поўны
- не, бо запіс пасяджэння не быў выкладзены

Як паведамляў назіральнік кампаніі ў г. Бяроза, анлайн-трансляцыя пасяджэння райвыканкама ў некаторыя моманты завісала, а ў некаторыя моманты цалкам знікала. Назіральнік С. Русецкі патэлеафаў намесніку старшыні Бярозаўскага райвыканкама А. Крагелю (начальнік аддзела ідэалагічнай работы і пра справах моладзі) і той паабяцаў размясціць відэазапіс на наступны дзень пасля пасяджэння. Запіс быў размешчаны, але на ім былі заўважныя абрывы і скарачэнні – запіс пачынаецца не з пачатку, а з фармавання УВК № 7, завяршаецца абрывам запісу агалошвання складу апошняй УВК № 40. Такім чынам назіральнікі не змог паўнаважна парвесці маніторынг фармавання УВК Бярозаўскім райвыканкамам.

У некаторых райвыканкамах Гродзеншчыны паседжанні па фармаванні УВК прайшлі фактычна ў закрытым рэжыме. Як адзначае ў сваёй заяве на імя старшыні ЦВК назіральнік кампаніі Р. Юргель, у 12 райвыканкамах Гродзенскай вобласці (Ваўкавыск, Воранава, Зэльва, Іўе, Свіслач, Бераставіца, Карэлічы, Масты, Навагрудак, Ашмяны, Шчучын і Слонім) райвыканкамы размесцілі інфармацыю аб правядзенні паседжанняў па фармаванні УВК без указання фармата іх правядзення. У адпаведнасці з п. 10 Дадатка № 2 ад Пастановы ЦВК № 16 ад 8.05.2020 г. паведамленне аб месцы і часе правядзення паседжання раённага, гарадскога (горада абласнога падпарадкавання без раённага падзелу) выканаўчага камітэту, адміністрацыі р-на ў горадзе па пытанню ўтварэння ўчастковых камісій (з указаннем фармата яго правядзення) размяшчаецца не пазней за два дні да правядзення паседжання. Ніякіх відэа запісаў паседжанняў па ўтварэнні УВК на афіцыйных інтэрнэт- старонках гэтых выканкамаў таксама выкладзена не было.